

ความสำคัญของปัญหา

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารโดยสามารถนำสาระต่าง ๆ ไปให้ผู้คนจำนวนมากรับรู้ได้ในเวลาเดียวกัน ในปัจจุบันถือได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่แพร่หลายและมีอิทธิพลมากในสังคมไทย เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์เข้าด้วยกัน คือ ผู้ชมสามารถได้ยินทั้งเสียงเช่นเกี่ยวกับการฟังวิทยุ ได้เห็นภาพเคลื่อนไหวติดต่อกันเช่นเกี่ยวกับการดูภาพยนตร์ และได้เห็นตัวหนังสือเช่นเกี่ยวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ (อรรถพร เขียรถาวร 2520: 117) โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่แสดงเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนได้อย่างชัดเจนที่สุดและเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์ที่ทำการออกอากาศและแพร่ภาพถึง 4 สถานีคือ สถานีโทรทัศน์สีไทยทีวีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สี และสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยแต่ละสถานีมีเครือข่ายทำการถ่ายทอดรายการของทางสถานีออกสู่สายตาประชาชนได้พร้อมกันทั่วประเทศ รายการต่าง ๆ ที่ทางสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 แห่งได้จัดเสนอนั้นแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

- ประเภทข่าวสาร ได้แก่ ข่าวประจำวัน วิเคราะห์ข่าว ฯลฯ
- ประเภทความรู้ ได้แก่ สารคดี อภิปราย บทความ ฯลฯ
- ประเภทบริการสังคมและธุรกิจ ได้แก่ ประกาศของทางราชการ ประกาศสาธารณกุศล การโฆษณาสินค้า ฯลฯ และ
- ประเภทรายการบันเทิง ได้แก่ รายการเพลง ตอบปัญหาชิงโชค ภาพยนตร์ไทย ภาพยนตร์ต่างประเทศ และละคร ฯลฯ

เนื้อหาและรายการของสถานีแต่ละแห่งโดยเฉลี่ยแล้ว รายการข่าวจะมีประมาณร้อยละ 9-20 รายการความรู้ทั่วไปโดยเฉลี่ยร้อยละ 11 และรายการบันเทิงโดยเฉลี่ยร้อยละ 60 (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุพัตรา เพชรมณี 2526: 71,77) การให้ความบันเทิงจึงถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของทุกสถานี และในบรรดารางการบันเทิงทั้งหลายนั้น "ละครถือว่าเป็นรายการสำคัญรายการหนึ่งที่ทุกสถานีจะต้องจัดเสนอทุกสถานีจะแข่งขันกันผลิตละครโทรทัศน์ โดยแต่ละสถานีจะจัดเสนอมากน้อยแตกต่างกันไป ดังเช่นสถานีโทรทัศน์สี่ช่อง 3 เสนอละครทุกวันตั้งแต่วันอาทิตย์-เสาร์ สัปดาห์ละ 3 เรื่อง สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เสนอละครแก่ผู้ชมทุกวัน สัปดาห์ละ 5 เรื่อง สถานีโทรทัศน์สี่ช่อง 7 เสนอละครทุกวัน สัปดาห์ละ 5 เรื่อง เช่นกัน ส่วนสถานีโทรทัศน์สี่ช่อง 9 เสนอละครเฉพาะวันจันทร์-ศุกร์ สัปดาห์ละ 1 เรื่อง (ไทยรัฐ 2527: 14) โดยเหตุที่ทุกสถานีแข่งขันกันผลิตและเสนอละครโทรทัศน์นี้ก็เนื่องมาจากประชาชนคนไทยให้ความนิยม จากสถิติการสำรวจความนิยมในการดูละครของประชาชนในปี 2527 พบว่า 1/3 ของประชาชนทั่วประเทศดูละครโทรทัศน์แต่ให้ความนิยมไม่เท่ากันทุกสถานี สถานีโทรทัศน์สี่ช่อง 3 มีคนนิยมดู 30-40% สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 มีคนนิยมดู 20-30% สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 มีคนนิยมดู 50-60% และสถานีโทรทัศน์สี่ช่อง 9 มีคนนิยมดูละคร 20-30% (กมล รอกส์อาจัง, สัมภาษณ์)

ละครโทรทัศน์ที่เสนออยู่ตามสถานีต่าง ๆ ก็มีเนื้อหาและรูปแบบแตกต่างกันออกไป มีทั้งละครประเภทสืบสวน-สอบสวน ละครเด็ก ละครประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ละครตลก ละครประเภทชิงรักหักสวาท อัจฉาธิษยา ตลอดจนละครอิงประวัติศาสตร์ ซึ่งมีผลทำให้เป็นที่พอใจของคนดูทุกระดับการศึกษาและอายุ

นอกจากละครโทรทัศน์จะมีผู้ชมนิยมดูมากและมีเนื้อเรื่องทุกรูปแบบแล้ว ละครโทรทัศน์ยังถือว่ามีคามหมายต่อการใช้ชีวิตของคนไทย ละครโทรทัศน์ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมทุกเพศทุกวัย ช่วยให้คนดูเกิดความเพลิดเพลิน ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจอย่างหนึ่ง เพราะในการดำเนินชีวิตในวันหนึ่ง ๆ ของคนในสังคมจะต้องมีเวลาหยุดพักจากการทำสิ่งต่าง ๆ เพราะฉะนั้นในช่วงเวลาที่ว่างคนในสังคมก็มักจะดูละครโทรทัศน์บ้างไม่มากนักน้อย นอกจากนี้ละครโทรทัศน์ยังไม่ได้ให้ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว เพราะเนื้อเรื่องมักจะแฝงคติสอนใจและหลักการดำเนิน

ชีวิตทางพุทธศาสนา เมื่อผู้ชมดูละครแล้วอาจจะได้แง่คิดจากละครและนำมาเอาแง่คิดนั้นมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงซึ่งอาจคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในละคร) ละครโทรทัศน์ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือของหน่วยงานต่างๆ ในสังคม เช่น ฝ่ายปราบปรามยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น และไม่เพียงแต่เท่านั้น ละครโทรทัศน์ยังทำให้เกิดอาชีพขึ้นในสังคม ช่วยให้เกิดรายได้แก่คนในสังคมและประเทศชาติ เพราะละครโทรทัศน์เป็นธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนเป็นจำนวนมาก และต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับการทำธุรกิจประเภทอื่น เราจึงถือว่าละครโทรทัศน์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการหน้าที่ และมีความหมายต่อสังคมสมควรแก่การศึกษาและวิเคราะห์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการละครของไทยพบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาละครไทยในแง่มุมต่าง ๆ และจะเน้นหนักไปในการศึกษาละครพื้นบ้านโดยการศึกษาค้นคว้าแต่ละเรื่องก็มีแนวทางในการมองปัญหาแตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2519 ดร.สุถำรงค์ จันทวนิชย์ ศึกษาเถลิงในทางสังคมวิทยาในหัวข้อว่า สังคมวิทยาแห่งการละครชาวบ้าน : กรณีศึกษา "ลิเก" เป็นการศึกษาตั้งแต่จุดเริ่มต้นของลิเก วิวัฒนาการของการแสดง ความสำคัญของลิเกในชีวิตประจำวัน ลักษณะการแสดงสามสื่อต่างๆ คือ วิหุญ เวที โทรทัศน์ ศึกษานักแสดง ผู้ชม และวิเคราะห์เนื้อหาของลิเก โดยศึกษาละครลิเกใน 7 จังหวัดคือ กรุงเทพฯ ราชบุรี อยุธยา ลพบุรี นครสวรรค์ ชัยนาท อ่างทอง รวม 26 คณะ ได้สัมภาษณ์หัวหน้าคณะและผู้แสดงในคณะคณะละ 3 คน สัมภาษณ์ผู้ดูในการแสดงในที่ต่างๆ จำนวน 100 คณะ และศึกษาบทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลิเกและการละครของไทย ในการวิจัยได้ใช้ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ (Structural-Functional Theory) ในการวิเคราะห์ สรุปสาระและข้อค้นพบว่า ลิเกในฐานะที่เป็นละครชาวบ้านสามารถสะท้อนให้เห็นและเข้าใจชีวิตและโลกทัศน์ของคนไทยโดยทั่วไป ลักษณะเด่นที่แสดงสภาพดังกล่าวคือ เป็นละครที่สอนใจคน เจ้าบทเจ้ากลอน มีไหวพริบปฏิภาณ(ด้านการ์ตูนกลอนสด) มีทั้งบทโศกและบทตลก มีลักษณะเรียบง่ายเป็นธรรมชาติ มีความเชื่อเรื่องกรรม นิยมเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มีความเชื่อในภูมิผีปศาจ มีการแบ่งแยกความดีความชั่วออกจากกันอย่างเด็ดขาด เช่น พระเอกกับผู้ร้าย เมียนหลวงกับเมียน้อย ขอบวิพากษ์วิจารณ์และเสียดสี ชอบการกล่าวถึงเหตุการณ์ปัจจุบัน ส่วนผู้ชม

ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ชายเป็นส่วนน้อย ผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ แต่ทั้งชายและหญิง เป็นชนชั้นต่ำในสังคม (สุภาพงศ์ จันทวานิช 2525: 143-144)

ปี พ.ศ. 2521-2522 ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ทำการวิจัยเรื่อง "ลิเก" เช่นกัน แต่เป็นการศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของลิเกและศึกษาลิเกในตำนานนาฏยศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสรุปสาระได้ว่า ลิเกสามารถแสดงได้สารพัดรูปแบบ แต่ก็มีเอกลักษณ์บางอย่างที่เป็นของตัวเอง เช่น การคั่นกลอนสด การร้องเพลงทำนองรานีเกลิงและหงษ์-ทอง การเปล่งเสียงร้อง เจริญให้ดังและลากเสียง นอกจากนั้นลิเกมีอิสระในการที่จะทำอะไรก็ได้โดยอาศัยวิจารณ์ญาณของตนเป็นหลัก และเนื่องจากลิเกเป็นธุรกิจบันเทิงที่อยู่รอดได้ด้วยความนิยมของคนดูไม่มีรัฐสนับสนุน ลิเกจึงต้องพัฒนารูปแบบของการแสดงทุกอย่างให้ทันสมัยอยู่เสมอ ลิเกจึงไม่หยุดนิ่งในเรื่องรูปแบบ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์ 2522: ช, 289)

และในปี พ.ศ. 2523 ดร.ปริตตา เฉลิมเผ่า ทำวิจัยเรื่อง "หนังตะลุง เป็นการศึกษาหนังตะลุงในบริบททางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้มีส่วนร่วมในการแสดง ศึกษารูปแบบโครงสร้างของหนังตะลุงและวิเคราะห์การหน้าที่ของหนังตะลุงในชุมชน การวิจัยเรื่องนี้ได้ทำขึ้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการวิจัยได้คิดตามคณะละคร 3 คณะ สัมภาษณ์นายหนัง 16 คน และวิเคราะห์เนื้อเรื่องหนังตะลุง 42 เรื่อง โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ในการวิเคราะห์ จากการวิจัยพบว่าหนังตะลุงเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ทั้งความบันเทิงและเป็นส่วนประกอบในพิธีต่างๆ เนื้อเรื่องของหนังตะลุงแสดงให้เห็นถึงประเพณีและค่านิยมของคนในชุมชน เช่น ในเรื่องกฎแห่งกรรม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระบบเครือญาติ ส่วนคนที่เล่นหนังตะลุงจะเป็นคนที่ได้รับความเคารพนับถือจากคนในชุมชน โดยถูกมองว่าเป็นทั้งผู้ที่ให้ความบันเทิงผู้ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและไสยศาสตร์ นอกจากนี้คนเล่นหนังตะลุงยังสามารถแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์สภาวะทางสังคมต่างๆ โดยผ่านตัวละครของเรื่องอีกด้วย (ปริตตา เฉลิมเผ่า 2523: 1-4)

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับละครโทรทัศน์โดยตรงที่ได้ทำกันนั้นส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในแง่อิทธิพลของละครโทรทัศน์ต่อสังคมไทย เช่น นางธีรนาถ เกิดสุคนธ์ ได้ศึกษาอิทธิพล

ทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร (ธีรนง เกิดสุคนธ์ 2518: ก)

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ของต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์และผู้ชม การวิเคราะห์เนื้อเรื่องมักจะเป็นการวิเคราะห์ว่าบทละครโทรทัศน์เนื้อเรื่องเป็นเรื่องประเภทไหน เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก อำนาจ อุดมการณ์ หรือศาสนา ฯ หรือเพื่อหาลักษณะหรือรูปแบบทางสังคมบางอย่างจากบทละครโทรทัศน์ เช่น การศึกษาของ Mc Granahan and Wayne ในปี ค.ศ. 1947 เรื่อง German and American Traits Reflected in Popular Drama (Mc Granahan and Wayne, Quoted in Goodlad 1971: 103) การศึกษาของ R.H. Bell ในปี ค.ศ. 1961 เรื่อง A Study of the Image of the American Character as Presented in Selected Network Television Drama เป็นการศึกษาบทละครโทรทัศน์ 192 เรื่องในช่วงเดือนมีนาคมถึงสิงหาคม 1960 (Bell, quoted in Goodlad 1971: 102) การวิจัยเรื่อง An Analysis of Social Content of Popular Drama, 1955-1956 โดย J.S.R. Goodlad ในปี ค.ศ. 1969 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากละคร 114 เรื่อง 76 เรื่องเป็นบทละครโทรทัศน์ อีก 36 เรื่องเป็นบทละครที่แสดงในโรงละคร (Goodlad 1971: 140) และการวิจัยของ C.G. Wiley ในปี ค.ศ. 1975 เรื่อง A Study of the American Woman as she is Presented in the American Drama of the 1920s (Wiley, quoted in Goodlad 1971: 94)

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ชมจะเป็นการสำรวจความนิยมในการดูละครโทรทัศน์และรสนิยมในการดูว่าผู้ชมให้ความสนใจในการดูละครโทรทัศน์มากน้อยเพียงใดและชอบดูละครประเภทไหน เช่น งานวิจัยของ BBC ในปี ค.ศ. 1959 เรื่อง The Public and the Programmes: A Study of Listeners and Viewers, the Time they devote to Listening and Viewing, the services they patronise, their selectiveness and their tastes หรืองานวิจัยของ AGB Research Limited and Programme-Assesment Limited ในปี ค.ศ. 1965 เรื่อง A Report on a Study of Television Play Viewing (BBC and AGB, quoted in Goodlad 1971: 114, 122)

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีบทบาทและมีความหมายต่อสังคมไทย ต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลาย ๆ ด้าน และที่แล้่วมา การวิจัยเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ก็เป็นการศึกษาเน้หนักในด้านเนื้อหาและผู้ชม ประกอบกับในสาขาวิชาสังคมวิทยายังไม่มีผู้ใดได้ทำวิจัยทางด้านละครโทรทัศน์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจะเป็นการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ในแง่ของความสัมพันธ์กับสังคมไทยว่า ละครโทรทัศน์กับสังคมไทยมีความสัมพันธ์ต่อกันหรือมีบทบาทต่อกันอย่างไร

แนวความคิดในการวิจัย

ในทางสังคมวิทยาถือว่ามนุษย์กับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้สร้างสังคม สังคมประกอบไปด้วยบุคคลที่มารวมตัวกันใในอาภาบริเวณเดียวกัน เป็นหมู่คณะเดียวกัน มีการกระทำต่อกันซึ่งเป็นการเสนอสนองผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน (พิทยา สายหู 2517: ไม่ปรากฏเลขหน้า) และเมื่อเกิดเป็นสังคมขึ้นแล้ว มนุษย์หรือกลุ่มบุคคลในสังคมเหล่านั้นก็ต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมนั้นช่วยกันกำหนดขึ้นมา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าไม่ว่าจะมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นหรือไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์สิ่งใดออกมาก็ตาม ถือได้ว่าเป็นเรื่องทางสังคมหรือมีผลกระทบและได้รับผลกระทบจากสังคมทั้งสิ้น เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กัน มีการดำเนินและกล่ดลยไปตามกรอบของสังคม และผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นจากมนุษย์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นกัน

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทยก็เข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ เพราะละครโทรทัศน์เป็นกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม โดยละครโทรทัศน์เป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากความสามารถและความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายได้แก่ ผู้จัดทำ นักประพันธ์ นักเขียนบทละคร นักแสดง เจ้าหน้าที่ฝ่ายศิลป์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายแสง เสียง บันทึกเทป และผู้ปดัมภ์รายการ ฯลฯ และกลุ่มบุคคลเหล่านั้นนอกจากจะต้องมีความสัมพันธ์กันไปคามบทบาทและหน้าที่ของตนแล้ว ยังจะต้องเกี่ยวข้องกับสังคมใหญ่ด้วยเพราะละครโทรทัศน์เป็นงานสร้างสรรค์ที่

จะต้องมีผู้สร้าง ผลงาน และผู้บริหาร ผู้สร้างได้แก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว ผลงานได้แก่ละครโทรทัศน์ซึ่งจะออกมาในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับผู้สร้าง ส่วนผู้บริหารคือผู้ชมหรือคนส่วนมากในสังคม แต่ผลงานที่ออกมาปรากฏต่อผู้ชมในจอโทรทัศน์นั้น ที่กล่าวว่าขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้สร้างนั้นก็เพราะผู้สร้างเป็นผู้จัดทำละครโทรทัศน์ขึ้นมา แต่เบื้องหลังของการจัดทำ เจตนาและความมุ่งหมายของผู้สร้างยังต้องขึ้นอยู่กับสังคมใหญ่คือผู้ชม แต่ผู้ชมก็ไม่ได้เป็นปัจจัยกำหนดรูปแบบของละครโทรทัศน์อย่างเดียว หรือผู้สร้างไม่ได้จัดทำละครขึ้นโดยตามความนิยมของผู้ชมเท่านั้น หากแต่จะต้องคำนึงถึงนโยบายของทางสถานี เนื่องจากสถานีเป็นผู้ออกเงินทุนโดยทางสถานีก็รับเงินทุนจากการรับโฆษณาสินค้าให้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อีกทีหนึ่ง และไม่เพียงแต่จะต้องคำนึงถึงหรือสร้างความสัมพันธ์กับทางสถานีเท่านั้น ผู้สร้างและสถานียังต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่ดูแลทางด้านนี้คือ คณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (กบว.) แต่อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งๆ ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายทั้งจากฝ่ายจัดทำละครเอง ฝ่ายผู้ชม และรัฐบาลนั้นทำให้กล่าวได้ว่าละครโทรทัศน์กับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน และจะสัมพันธ์กันในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้นและยุคสมัยที่ศึกษา

และนอกจากความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้สร้างกับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่กำหนดรูปแบบของละครโทรทัศน์แล้ว เรื่องราวของละครโทรทัศน์ที่ถูกเขียนขึ้นโดยนักประพันธ์และนักเขียนบทละครนั้น ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยของความตึงเครียดจากสังคม แต่อีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงทางสังคม เพราะนักประพันธ์และผู้เขียนบทละครจะเขียนเรื่องจากชีวิตที่เห็นหรือเขียนจากประสบการณ์ที่ตนเองประสบ แต่อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์สามารถแสดงออกถึงสภาพสังคมที่เป็นอยู่ขณะนั้น ถึงแม้ว่าละครโทรทัศน์จะถูกแต่งเติมเพื่อให้เกิดความบันเทิงหรือเพื่อประโยชน์ในแง่ใดก็ตาม เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้นก็เป็นไปตามสภาพสังคมในขณะนั้น

เพราะฉะนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของละครโทรทัศน์กับสังคมไทยเป็นการศึกษาถึงกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งกระบวนการสร้างสรรค์นี้หมายถึงความที่ทั้งผู้สร้างสร้งกับสังคมต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง และในความสัมพันธ์นั้นกำหนดรูปแบบของละครโทรทัศน์อย่างไร และรูปแบบของละครโทรทัศน์ที่ปรากฏออกมานั้นก็เท่ากับเป็นข้อมูลในการศึกษาอันไปถึงความสัมพันธ์อีกทีหนึ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นปีที่เกิดมีละครโทรทัศน์ขึ้นเป็นครั้งแรก จนถึงปี พ.ศ. 2516 เป็นระยะเวลา 19 ปี

ข้อจำกัดในการวิจัย

ผู้วิจัยไม่สามารถจะให้ภาพความสัมพันธ์ของละครโทรทัศน์กับสังคมไทยได้ครบถ้วนตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้กำหนดที่จะศึกษาถึงปี พ.ศ. 2516 เพราะในปี พ.ศ. 2516 นี้ นิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ได้รวมพลังกันขับไล่รัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งหลังจากเหตุการณ์นี้ทำให้สภาพบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แยกเป็นช่วงเวลาใหม่สำหรับการศึกษาวิจัยเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากได้ และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของละครโทรทัศน์ในแง่การจัดทำและเนื้อหา กับสภาพทางสังคมของไทย ขาดการศึกษาจากผู้ชมเนื่องจากเป็นการศึกษาย้อนไปในอดีต ผู้วิจัยจึงไม่สามารถจะสอบถามอย่างในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ และในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยศึกษานั้นยังไม่มี การสำรวจความนิยมในการรับชมละครโทรทัศน์ของผู้ชมทำให้ไม่สามารถจะหาแหล่งข้อมูลในด้านผู้ชมได้

วิธีการศึกษาวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในอดีต จึงถือว่าเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง แต่เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์สังคมโดยอาศัยแนวความคิดทางสังคมวิทยาในการมองและวิเคราะห์ปัญหา ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่จึงมาจากเอกสารประกอบการสัมภาษณ์คือ

1. นิตยสารของไทยที่วิซ่อง 4 และซ่อง 5 ได้แก่ นิตยสารไทยโทรทัศน์และนิตยสารแพนสัมพันธ์ ในช่วงปี พ.ศ. ที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลของละครโทรทัศน์ในด้านจำนวนครั้งและเวลาในการออกอากาศ, ชื่อเรื่อง, ลักษณะและประเภทของละครโทรทัศน์ของแต่ละสถานี

2. บทละครโทรทัศน์ในช่วงเวลาดังกล่าวเท่าที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เพื่อ
ดูความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องกับการจัดทำและสภาพสังคม

3. สรุปและรวบรวมสภาพทางสังคมของประเทศไทยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
ในช่วงเวลาที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลของเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งในด้านการเมือง เศรษฐ-
กิจ และสังคม

4. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการละครโทรทัศน์ ทั้งฝ่ายจัดการ ผู้-
จัดเสนอ (คณะละคร) ผู้ทำบทละคร และนักแสดงในช่วงระยะเวลานั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลใน
ด้านการจัดทำละครโทรทัศน์ ตลอดจนปัญหาและความคิดเห็นของบุคคลดังกล่าวที่มีต่อละคร
โทรทัศน์เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้คงจะให้ภาพของความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับ
สังคมไทยในช่วงระยะเวลา 19 ปีคือระหว่างปี พ.ศ. 2498-2516 และคงเป็นแนวทาง
และเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาในช่วงระยะเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย